

Олена Ковальчук

Навчально-науковий Інститут права та психології
Національного університету “Львівська політехніка”
кандидат юридичних наук,
Заслужений юрист України,
доцент, кафедри конституційного та міжнародного права
kolenaukr@gmail.com

ПРОЕКТ ВИБОРЧОГО КОДЕКСУ УКРАЇНИ: НЕДОЛІКИ ТА ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ

© Ковальчук О., 2018

Розкрито основні положення проекту Виборчого кодексу України прийнятого в першому читанні Верховною Радою України 7 листопада 2017 року. Звернено увагу на позитивні положення проекту та виявлено низку недоліків. Запропоновано можливі шляхи його вдосконалення, зокрема, спростити структуру кодексу, форму викладу окремих норм, вдосконалити визначення відповідних термів у проекті та дати їх визначення на початку кодексу та інше.

Ключові слова: виборець; вибори; виборчий процес; засади виборчого процесу; виборча комісія; голосування; право обирати; право бути обраним.

Елена Ковальчук

ПРОЕКТ ИЗБИРАТЕЛЬНОГО КОДЕКСА УКРАИНЫ: НЕДОСТАТКИ И ПУТИ СОВЕРШЕНСТВОВАНИЯ

В статье раскрыты основные положения проекта Избирательного кодекса Украины принятого в первом чтении Верховной радой Украины 7 ноября 2017 года. Обращено внимание на положительных положениях проекта и выявлено ряд недостатков. Предложены возможные пути его совершенствования, в частности, упростить структуру кодекса, форму изложения отдельных норм, усовершенствовать определение соответствующих термов в проекте и дать их определения в начале кодекса и прочее.

Ключевые слова: избиратель; выборы; избирательный процесс; основы избирательного процесса; избирательная комиссия; голосование; право избирать; право быть избранным.

Olena Kovalchuk

Institute of Jurisprudence and Psychology
Lviv Polytechnic National University
Department of Constitutional and International Law
Ph. D., Assoc. Prof.

DRAFT ELECTION CODE OF UKRAINE: WARNINGS AND WAYS OF IMPROVEMENT

The article outlines the main provisions of the Draft Election Code of Ukraine adopted by the Verkhovna Rada of Ukraine on November 7, 2017, in its first reading. The attention

was paid to the positive provisions of the project and revealed a number of shortcomings. Possible ways of its improvement are offered, in particular, to simplify the structure of the code, the form of presentation of individual norms, to improve the definition of the terms in the project and the date of their definition at the beginning of the code, and so on.

Key words: voter, elections; election process; election process principles; election commission; voting; right to vote; right to be elected.

Постановка проблеми. 7 листопада 2017 року Верховна Рада України прийняла постанову, якою взято за основу проект Виборчого кодексу України реєстр. № 3112-1 від 2 жовтня 2015 року, поданий народними депутатами України А. В. Парубієм, О. М. Черненком та Л. О. Ємцем. Комітету Верховної Ради України з питань правової політики та правосуддя доручено доопрацювати зазначений законопроект з урахуванням пропозицій суб'єктів права законодавчої ініціативи та внести його на розгляд Верховної Ради України у другому читанні. В зв'язку з цим виникає потреба дослідити положення проекту Виборчого кодексу України, прийнятого в першому читанні, та виявити позитивні та негативні його сторони.

Аналіз дослідження проблеми. Окремі аспекти досліджуваної проблеми розглядали такі українські вчені-конституціоналісти, як В. І. Чушенко, В. Ф. Погорілко, Ю. Г. Барабаш, О. О. Майданник, М. П. Орзіх, Ю. М. Тодика, О. Ф. Фрицький, В. М. Цвік, В. М. Шаповал, Ю. С. Шемшученко, М. І. Ставнійчук, Л. В. Бориславський та інші.

Метою статті є дослідження основних положень проекту Виборчого кодексу України прийнятого в першому читанні Верховною Радою України та виявлення недоліків, щоб запропонувати можливі шляхи його вдосконалення.

Виклад основного матеріалу. Прийняття в першому читанні проекту Виборчого кодексу України реєстр. № 3112-1 від 2 жовтня 2015 року (далі – Кодексу) [1] є великим та довгоочікуваним кроком у розвитку виборчого законодавства України. Звичайно, що Цей проект містить ряд положень, які потребують доопрацювання, однак сам факт прийняття його за основу відкриває можливість для вдосконалення проекту.

Правильно зазначається у пояснювальній записці до проекту, що розвиток виборчого законодавства України протягом останніх років відбувався у напрямі його уніфікації, зближення правового регулювання різних виборів, передбачених Конституцією України [2].

У проекті зроблено спробу систематизації нормативного матеріалу, що міститься у п'яти чинних Законах України – “Про вибори Президента України” [3], “Про вибори народних депутатів України” [4], “Про місцеві вибори” [5], “Про Центральну виборчу комісію” [6], “Про Державний реєстр виборців” [7].

Позитивним у проекті є відмова у розміщенні в Кодексі положень, які врегульовували б порядок проведення референдумів, як це пропонувалось зробити в проекті концепції Кодексу про вибори, референдуми в Україні (Виборчого кодексу України) [8].

Не можемо погодитись із позицією Головного науково-експертного управління Апарату Верховної Ради України, яке має істотні сумніви щодо доцільності кодифікації виборчого законодавства України на цьому етапі його становлення. Обґрунтовуючи це тим, що кодифікація нестабільних галузей (підгалузей) права є недоцільною, оскільки досить великою є небезпека подальшого внесення перманентних змін до прийнятих кодифікованих актів, ця думка особливо актуальна для вітчизняного виборчого законодавства, яке, на жаль, є однією з найбільш нестабільних галузей українського законодавства. Пригадується, що проведенню кожних чергових виборів передують прийняття нової редакції (або внесення істотних змін) відповідного виборчого закону [9].

Ми повинні шукати шляхи для стабілізації виборчого законодавства України, а не залишати його нестабільною підгалуззю. Для прикладу, передбачити на рівні Конституції України норми, які б визначали за якою системою проводити вибори в державі. Напротязі тривалого часу, фактично всієї незалежності України законодавець не осмілювався вносити такі норми до Конституції України. Однак, станом на цей час це єдиний спосіб забезпечити стабільність виборчого законодавства в Україні.

Водночас варто погодитись з Головним науково-експертним управлінням Апарату Верховної Ради України, що виникає сумнів щодо доцільності вміщення в цьому Кодексі норм, що регулюють питання правового статусу Центральної виборчої комісії, оскільки Центральна виборча комісія є спеціально уповноваженим органом, існування якого передбачено безпосередньо у тексті Конституції України, у зв'язку з чим питання її правового статусу (завдання, порядок формування, відповідальність тощо) повинні регулюватись окремим законом України.

В статті 3 та 4 проекту пропонується здійснити поділ виборів на типи і види. Зокрема, зазначається, що відповідно до Конституції України, в Україні проводяться такі типи виборів: вибори Президента України; вибори народних депутатів України; місцеві вибори: вибори депутатів Верховної Ради Автономної Республіки Крим; вибори депутатів сільської, селищної, міської ради; вибори сільського, селищного, міського голови; вибори депутатів районної ради; вибори депутатів обласної ради; вибори депутатів районної у місті ради; вибори старости. І визначено такий поділ на види виборів: загальнонаціональні вибори можуть бути черговими, позачерговими або повторними; місцеві вибори можуть бути черговими, позачерговими, проміжними, повторними або першими.

Однак, термін “типи” не передбачений Конституцією України [10] і не вживається в конституційному та конституційно-процесуальному праві України. В конституційному праві в такий спосіб здійснюється поділ виборів за видами на підставі різних критеріїв.

Стаття 5 визначає суб'єктів та строки призначення виборів в загальному з певними особливостями щодо місцевих виборів. Зокрема, передбачено, що випадки та суб'єкти призначення чергових та позачергових виборів визначаються Конституцією України, тобто застосовується відсилочна норма. Думаємо, в цьому випадку доцільніше було б чітко визначити суб'єктів і строки призначення виборів, що сприятиме більшій чіткості норми. Загалом варто звернути увагу, що у Виборчому кодексі України бажано було б менше використовувати відсилочні норми.

Розділ третій проекту називається “Основні принципи виборчого права”, однак стаття 8 даного розділу розкриває виборчі права громадян. Стаття 23 називається “Основні засади виборчого процесу”. Така плутанина в термінах вже була у попередніх виборчих законах. Доцільно визначити у Кодексі засади виборчого права та засади виборчого процесу.

Стаття 12 визначає, хто має право бути кандидатом на виборах, однак в загальних рисах. В цьому випадку можна було визначити конкретно хто та за яких умов може стати відповідним кандидатом. Натомість лише передбачено, що громадяни України, які є виборцями, мають право претендувати на обрання на виборні посади чи до виборних органів державної влади, органів влади Автономної Республіки Крим та органів місцевого самоврядування як кандидати на відповідних виборах за умови дотримання вимог, встановлених Конституцією України та цим Кодексом.

Нажаль проект в статті 335 передбачає, як і раніше, що кандидатом у народні депутати може бути виборець, який відповідає вимогам, встановленим частинами першою та другою статті 12 Кодексу, на день голосування на виборах депутатів досягає двадцяти одного року і проживає в Україні протягом останніх п'яти років.

Думаємо в Кодексі варто передбачити певні обмеження щодо права бути обраним, а саме, що: народним депутатом України може бути обрана особа, яка досягла на день виборів – 35 років; депутатом сільської, селищної, міської, районної у місті, районної, обласної ради – 25 років; сільським, селищним, міським (за винятком обласної) головою – 30 років; головою обласної ради та старостою – 40 років, оскільки саме у зазначеному віці можна говорити про наявність більш глибокого розуміння та усвідомлення депутатом чи то головою ради, старостою економічних,

політичних, соціальних проблем державного та суспільного розвитку держави, регіону і більш фахове виконання своїх обов'язків.

Стаття 21 проекту називається “Чесні вибори. Відповідальність за порушення виборчого законодавства” і в самій статті не дається тлумачення що слід розуміти під “чесними виборами”, тобто йде повторення засад виборчого процесу.

Стаття 22 передбачає, що виборчий процес включає виконання таких основних виборчих процедур: складання та уточнення списків виборців; утворення тимчасових виборчих комісій та формування їх складу; висування та реєстрація кандидатів; проведення передвиборної агітації; голосування виборців; підрахунок голосів виборців та встановлення підсумків голосування на виборчих дільницях, а може включати також: утворення та уточнення меж територіальних округів; уточнення меж виборчих дільниць та утворення тимчасових виборчих дільниць; повторне голосування; підрахунок голосів виборців та встановлення підсумків повторного голосування.

У виборчому праві більш правильно говорити про стадії, які містять відповідні етапи, а ті своєю чергою складаються з елементарних дій.

Чомусь у статті 34 знову вживається термін “типи” виборчих дільниць, якщо це є види.

Можливо доцільно на початку Кодексу дати визначення основних термінів, які використовуються в Кодексі.

Стаття 290 передбачає, що політична партія може висунути лише одного кандидата на пост Президента України. Партія може висунути кандидатом на пост Президента України особу, яка є членом цієї партії або не належить до жодної партії і яка має право бути кандидатом на пост Президента України.

Стаття 340 визначає, що громадянин України, який має право бути кандидатом у народні депутати, може дати згоду бути висунутим кандидатом лише від одної політичної партії і знову партія може висунути кандидатом у депутати особу, яка є членом цієї партії, або позапартійну особу, яка має право бути кандидатом у депутати. Особа може бути внесена до виборчого списку лише однієї партії.

Стаття 452 передбачає, що відповідна організація партії може висунути кандидатів у депутати сільської, селищної, міської, районної у місті, районної ради у кожному багатомандатному виборчому окрузі на території відповідної громади, району в місті, району у кількості, що не перевищує кількості мандатів, які розподіляються у відповідному багатомандатному виборчому окрузі. Організація партії може висунути кандидатом у депутати особу, яка є членом цієї партії, або позапартійну особу, яка, відповідно, має право бути обраною депутатом і не подала заяви про самовисування. Особа може бути висунута кандидатом лише від однієї організації партії і лише в одному багатомандатному виборчому окрузі з виборів депутатів відповідної місцевої ради.

Отже, як і у діючих виборчих законах проект Кодексу надає можливість політичним партіям висунути відповідним кандидатом крім членів цієї партії також і позапартійну особу. Така практика часто застосовується на останніх виборах. Однак це не сприяє зміцненню існуючих партій та їх відповідальності перед виборцями. Виникає запитання – для чого потрібна така партія, яка не має серед своїх членів осіб, які б могли бути кандидатами і шукає для висунення позапартійних осіб.

Стаття 292 проекту передбачає, що грошова застава вноситься кандидатом на пост Президента України у безготівковому порядку на спеціальний рахунок Центральної виборчої комісії в розмірі одного мільйона гривень, а стаття 344 визначає, що грошова застава вноситься партією, яка висунула кандидатів у народні депутати, у безготівковому порядку на спеціальний рахунок Центральної виборчої комісії в розмірі двох мільйонів гривень. Думаємо, що такі обмеження порушують право громадянина бути обраним, передбачене Конституцією України. І аргумент на користь грошової застави, що це зменшить кількість кандидатів – не може переважити порушення конституційного права громадянина бути обраним. Необхідно шукати інші шляхи зникнення бажання множити під час виборів технічних кандидатів. Повинні бути такі норми, щоб це було не вигідно тому, хто фінансує таких кандидатів.

Позитивною є згадка в статті 297 про збір підписів на підтримку реєстрації кандидата на пост Президента України, але чому раптом реєстрацію кандидата на пост Президента України можуть підтримувати своїми підписами особи, які мають представницький мандат – народні депутати України, депутати Верховної Ради Автономної Республіки Крим, депутати обласних, районних, міських (міст Києва, Севастополя, міст обласного, республіканського в Автономній Республіці Крим значення), районних у містах Києві та Севастополі рад, міські голови (міста Києва, міст обласного, республіканського в Автономній Республіці Крим значення). На підтримку реєстрації кандидата на пост Президента України має бути зібрано не менш як 300 підписів осіб, в тому числі не менш як по п'ятнадцять заяв у кожному з двох третин регіонів.

Підписи не можуть збиратись на підтримку реєстрації, вони збираються для реєстрації, як обов'язкова умова, а не можливість, якою можна скористатись. За впровадження такої норми знову порушуються виборчі права громадян, тільки вже порушується і право обирати, оскільки, якщо збір підписів буде обов'язковою умовою, то виборець не може підтримати кандидата, якого він вважає достойним цієї посади і така особа, якщо її не підтримають особи, що мають представницький мандат так і не стане кандидатом. Чому і в який спосіб майбутній кандидат повинен переконувати таких осіб поставити за нього свій підпис, якщо вони підтримуючи, для прикладу, свого однопартійця, просто блокуватимуть реєстрацію його як кандидата? Така ситуація не прийнятна ні для особи, яка обирається, ні для особи, яка обирає.

Стаття 457 визначає порядок збирання підписів виборців на місцевих виборах. Переконані, що повернення до практики збирання підписів необхідне на всіх видах виборів, але повинні збиратись підписи виключно виборців. Таким чином кожний кандидат зможе донести свою передвиборню програму до більшої кількості виборців, а виборці будуть більш обізнані в них.

Позитивним є поділ загальнодержавного виборчого округу на 27 регіональних виборчих округів на виборах народних депутатів України та наявність відкритих списків кандидатів від політичних партій, однак варто більш детально та зрозуміло виписати, як саме висуватимуться відповідні списки і як буде проходити підрахунок голосів на виборах в таких округах.

Стаття 445 та стаття 534 визначають, як і у діючих виборчих законах кількісний склад сільських, селищних, міських, районних у містах, районних рад та міської (великого міста), обласної ради, хоч вважаємо, що дані положення доцільніше розмістити в Законі України “Про місцеве самоврядування в Україні” [11].

Проект Кодексу складається з трьох книг: загальної частини; загальнонаціональні вибори; місцеві вибори. Книга перша включає такі глави, як: загальні засади виборів; органи адміністрування виборчих процесів; реєстрація виборців та списки виборців; фінансове та матеріально-технічне забезпечення виборів; інформаційне забезпечення виборів та передвиборна агітація; підготовка і проведення голосування та підрахунку голосів виборців; оскарження порушень виборчого законодавства.

До Книги другої віднесені такі глави, як: вибори Президента України та вибори народних депутатів України. Розділи присвячені: загальним положенням стосовно виборів; висуванню і реєстрації кандидатів; особливостям фінансування, інформаційного забезпечення та передвиборної агітації на виборах; особливостям підготовки і проведення голосування та встановлення результатів виборів.

Книга третя містить, відповідно, глави: вибори депутатів Верховної Ради Автономної Республіки Крим; вибори депутатів сільських, селищних, міських (малих міст), районних у містах, районних рад; вибори сільських, селищних, міських голів, старост; вибори депутатів міських (великих міст), обласних рад.

Отже, положення викладені в Книзі першій, фактично сформульовані як стадії виборчого процесу, далі у другій та третій Книгах знову повторюються, лише з відповідними особливостями окремих видів виборів. Запропонований спосіб викладення процесуальних норм створить складнощі для їх застосування під час виборчого процесу на практиці.

Тому пропонуємо все таки брати за основу стадії виборчого процесу і не повторюватись, а відразу виписувати спільні та відмінні для всіх видів виборів в Україні положення. Зокрема, щоб Кодекс складався з двох частин – загальної та особливої. Загальна частина включала в себе такі розділи: загальні положення; засади виборів та виборчого процесу; стадії виборчого процесу; підготовчу стадію виборчого процесу; основну стадію виборчого процесу; агітаційну стадію виборчого процесу; заключну стадію виборчого процесу; строки у виборчому процесі.

Особлива частина включала: фінансове та матеріально-технічне забезпечення виборчого процесу; інформаційно-аналітичне забезпечення виборчого процесу; оскарження порушень виборчих прав громадян України і відповідальність за порушення законодавства України про вибори.

Висновки. Україні потрібен якісний Виборчий кодекс України. Тому є надія, що Комітет Верховної Ради України з питань правової політики та правосуддя, якому доручено доопрацювати зазначений законопроект з урахуванням пропозицій суб'єктів права законодавчої ініціативи та внести його на розгляд Верховної Ради України у другому читанні, не буде зволікати з внесенням проекту на друге читання. Але врахує також зауваження та побажання юристів-науковців, представників громадськості щодо можливих шляхів вдосконалення проекту Виборчого кодексу України.

Прийняття Виборчого кодексу України – один з найважливіший елементів формування якісних та професійних представницьких органів і обрання посадових осіб.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. *Проект Виборчого кодексу України реєстр. № 3112-1 від 02.10.2015 р. [Електронний ресурс] / Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_2?pf3516=3112-1&skl=9.*
2. *Пояснювальна записка до проекту Виборчого кодексу України № 3112-1 від 02.10.2015 р. [Електронний ресурс] / Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_2?pf3516=3112-1&skl=9.*
3. *Закон України “Про вибори Президента України” від 05.03.1999 р. [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/474-14>.*
4. *Закон України “Про вибори народних депутатів України” від 17.11.2011 р. [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/4061-17>.*
5. *Закон України “Про місцеві вибори” від 14.07.2015 р. [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/595-19>.*
6. *Закон України “Про Центральну виборчу комісію” від 30.06.2004 р. [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1932-15>.*
7. *Закон України “Про Державний реєстр виборців” від 22.02.2007 р. [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/698-16>.*
8. *Проект концепції Кодексу про вибори, референдуми в Україні (Виборчого кодексу України). – Київ: Факт, 2000. – 54 с.*
9. *Висновок Головного науково-експертного управління Апарату Верховної Ради України щодо проекту Виборчого кодексу України № 3112-1 від 02.10.2015 р. [Електронний ресурс] / Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_2?pf3516=3112-1&skl=9.*
10. *Конституція України від 28 червня 1996 року. [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>.*
11. *Закон України “Про місцеве самоврядування в Україні” від 21.05.1997 р. [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80>.*

REFERENCES

1. *Projekt Vyborchogo kodeksu Ukrainy rejestr. № 3112-1 vid 02.10.2015 r.* [Draft Election Code of Ukraine registry. No. 3112-1 dated 02.10.2015]. Available at: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_2?pf3516=3112-1&skl=9.
2. *Pojasnuvalna zapyska do projektu Vyborchogo*

kodeksu Ukrainy № 3112-1 vid 02.10.2015 r. [Explanatory note to the Draft Election Code of Ukraine No. 3112-1 dated 02.10.2015]. Available at: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_2?pf3516=3112-1&skl=9. 3. *Zakon Ukrainy “Pro vybory Prezydenta Ukrainy” vid 05.03.1999 r.* [The Law of Ukraine “On the Election of the President of Ukraine” of 05.03.1999]. Available at: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/474-14>. 4. *Zakon Ukrainy “Pro vybory narodnyh deputativ Ukrainy” vid 17.11.2011 r.* [Law of Ukraine “On Elections of People’s Deputies of Ukraine” of 17.11.2011]. Available at: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/4061-17>. 5. *Zakon Ukrainy “Pro miscevi vybory” vid 14.07.2015 r.* [The Law of Ukraine “On Local Elections” of 07/14/2015]. Available at: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/595-19>. 6. *Zakon Ukrainy “Pro Centralnu vyborchu komisiju” vid 30.06.2004 r.* [The Law of Ukraine “On the Central Election Commission” dated June 30, 2004]. Available at: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1932-15>. 7. *Zakon Ukrainy “Pro Derzhavnyj rejestr vyborciv” vid 22.02.2007 r.* [The Law of Ukraine “On the State Register of Voters” of 22.02.2007]. Available at: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/698-16>. 8. *Proekt koncepcii Kodeksu pro vybory, referendumy v Ukraini (Vyborchogo kodeksu Ukrainy)* [Draft Concept of the Code on Elections, Referendums in Ukraine (Electoral Code of Ukraine)]. – Kyiv: Fakt Publ, 2000. – 54 p. 9. *Vysnovok Golovного naukovo-ekspertного upravlinnja Aparatu Verhovnoi Rady Ukrainy shhodo proektu Vyborchogo kodeksu Ukrainy № 3112-1 vid 02.10.2015 r.* [Opinion of the Main Scientific and Expert Department of the Verkhovna Rada of Ukraine on the Draft Election Code of Ukraine No. 3112-1 dated 02.10.2015]. Available at: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_2?pf3516=3112-1&skl=9. 10. *Konstytucija Ukrainy vid 28 chervnja 1996 roku* [The Constitution of Ukraine of June 28, 1996]. Available at: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>. 11. *Zakon Ukrainy “Pro misceve samovrjaduvannja v Ukraini” vid 21.05.1997 r.* [The Law of Ukraine “On Local Self-Government in Ukraine” of 21. 05. 1997]. Available at: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80>.

Дата надходження: 26.02.2018 р.